

Motion till riksdagen 2019/20:760

av **Markus Wiechel m.fl. (SD)**

Förenta nationerna

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att FN ska inta en central plats i Sveriges utrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för högre krav på de länder som leder FN-arbetet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom FN bör verka för ett utökat arbete mot korruption såväl internt som externt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU:s institutioner inte ska ha behörighet att föra Sveriges talan inom FN och tillkännager detta för regeringen.

Inledning

Sverigedemokraterna ser Förenta nationerna, FN, som den primära mekanismen för internationellt samarbete vad gäller fred och säkerhet samt samverkan för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter. FN har sedan organisationen grundades 1945 varit mellanstatlig och en nationernas förening, baserad på den grundläggande principen att alla dess medlemmar är fria och likvärdiga. Det är en princip som Sverigedemokraterna vill slå vakt om. Samtidigt är de grundläggande mänskliga rättigheterna som de definieras i FN:s allmänna förklaring från 1948 den minsta gemensamma nämnaren, vilken vi anser att alla stater, i alla situationer, bör leva upp till. När dessa allvarligt kränks finner vi försvaret av mänskliga fri- och rättigheter överordnat suveränitetsprincipen. Historien har lärt oss att inga stater, inte ens demokratiska sådana, kan tillåtas obegränsat handlingsutrymme. Därför behövs FN-samarbetet för att garantera individens säkerhet mot övergrepp från repressiva regimer och verka för en positiv utveckling i fler länder. Säkerhetsrådet har därtill en viktig funktion att verka för

fred och säkerhet. När så krävs kan de utifrån ett brett mandat besluta om fredsskapande och fredsbevarande insatser, även om det ska göras med stor försiktighet.

Högre krav på ledarskap

Sverigedemokraterna ser FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna som vägledande dokument för världssamfundets välfärd. Konventionerna bör ratificeras av alla medlemsstater och praktiskt efterlevas i så stor utsträckning som möjligt. Eftersom det finns stora tveksamheter i många staters efterlevnad spelar konventionskommittéerna en nyckelroll då de övervakar och kritiserar stater som inte lever upp till sina åtaganden.

Det finns en uppenbar risk att förtroendet för FN:s institutioner urholkas om deras organ leds eller deras ledare tillsätts av stater som uppenbarligen inte lever upp till de mest grundläggande kraven på respekt för mänskliga rättigheter. Sverige bör arbeta för hårdare krav på att de som leder FN-arbete själva föregår med gott exempel. Exempelvis bör Saudiarabien inte anses lämpligt att arbeta i FN:s kvinnokommission.

EU:s institutioner i FN

EU:s deltagande i FN-samarbetet regleras av resolution 65/276 vilken i sin tur bygger på FN:s resolution 3208. Dessa ger den europeiska ekonomiska gemenskapen observatörsstatus i FN och, även om den understryker att EU inte är en medlemsstat, en långtgående rätt att agera som en sådan.

Att EU:s institutioner tillåts representera samtliga av EU:s medlemsländer i FN är ett tydligt steg mot en federal europeisk stat, något som Sverigedemokraterna kraftigt motsätter sig och till vilket det svenska folket aldrig gett sitt medgivande. Vi befarar dessutom att det slutgiltiga målet är att helt ersätta medlemsländernas representation i FN. Sverigedemokraterna är av den uppfattningen att FN, i och med det viktiga arbete Sverige historiskt bidragit med, kommer att gå miste om en betydelsefull röst om den här utvecklingen tillåts att fortsätta. Regeringen bör därför verka för att EU:s institutioner avslutar sin representation i FN.

Åtgärder mot korruption och för visseblåsares rättigheter inom FN

Inget land i världen är skyddat från korruption men vi vet idag att Sverige rankas som ett av världens minst korrupta länder. Det ska vi vara stolta över, även om vi måste komma ihåg att detta på intet sätt gör att vi är befriade från detta problem. Det finns dock en god möjlighet att bistå andra länder i arbetet med att förhindra korruption, då denna försvårar för rättvisa och demokrati. Korruption är ett allt viktigare fenomen att ta hänsyn till i en mer globaliserad värld. Redan idag finns det flera positiva krafter som kämpar emot korruption, inte minst genom Världsbankens arbete men även arbetet med Agenda 2030 och diverse satsningar på fria media och genom OECD:s och UNDP:s Tax Inspectors Without Borders (TIWB).

FN är en stor organisation med ett trettiotal olika fonder, myndigheter och andra institutioner med en gemensam budget på runt 30 miljarder USD per år. Dess personal

har dessutom en längre gående diplomatisk immunitet jämfört med det skydd som förses genom Wienkonventionen.

Till skillnad från ”vanliga” diplomater kan FN-personal normalt inte åtalas eller slita tvister med FN i hemlandets domstolar, utan dispyter och påstådda lagbrott hanteras exklusivt genom interna mekanismer så länge inte immuniteten hävs av generalsekreteraren. Detta oavsett om saken gäller tvist mellan FN som arbetsgivare och dess arbetstagare eller påstådda oegentligheter begångna av personal i organisationens tjänst.

FN har länge haft betydande problem med korruption och brottslighet. Detta är ett enormt problem då det dels innebär minskad trovärdighet för organisationen och dels innebär att organisationen uppenbarligen inte lever upp till förväntningarna. De mest omtalade och iögonfallande fallen är dels olja-för-mat-programmet, vilket efter Saddam Husseins avsättande 2003 avslöjades som en gigantisk korruptionshärva, dels den serie anklagelser om sexuella utnyttjanden av minderåriga, begångna av fredsbevarande trupper under FN-mandat.

På grund av FN:s oberoende av nationella rättssystem, är information från dess egen personal särskilt viktig. Samtidigt ser vi med stor oro på hur visseblåsare behandlas. Fall av vedergällningar mot dessa är väldokumenterade.

År 2005 meddelade generalsekreteraren i bulletin nr 21 nya åtgärder för att stödja visseblåsare. Året därefter startades FN:s etikkontor (UNEO) i bland annat samma syfte. Dessa åtgärder är dock otillräckliga, vilket blev mycket tydligt i Shkurtaf-fallet. Enligt officiell policy från 2007 tillåts myndigheter inom FN att undandra sig från UNEO:s ”jurisdiktion” och i stället hantera visseblåsare internt, vilket skapar uppenbara jävssituationer. Sedan 2009 löses tvister inom FN vid dispyttribunalen (UNDT) och överprövas av överklagandetribunalen (UNAT). Ingen av instanserna har dock jurisdiktion över UNEO:s beslut angående stöd till visseblåsare, vilket slogs fast i Wasserstromfallet. Mellan 2006 och 2009 beslutade etikkontoret att avfärda 96 % av runt 400 påstådda visseblåsare. Kontorets beslut kan inte överklagas. I de fall saken prövas präglas systemet av krånglig byråkrati och förhållanden vilket gör att processer ofta löses långt efter att den klagande försvunnit från organisationen och saken förlorat sin betydelse.

Effektiva antikorrupsionsåtgärder och ett robust skydd för visseblåsare är avgörande för FN:s förtroende hos allmänheten och framtid som institution. Därför bör Sverige ta initiativ till en utredning inom FN, vars mål ska vara att lägga skarpa förslag på reformer av både immunitetsfrågan, tvistlösningsmekanismerna och visseblåsarskyddet, utöver ett i övrigt skärpt internationellt arbete mot korruption.

Fråga om hämndaktioner mot visseblåsare bör slitas i skiljenämnd

FN har idag regler om skydd för visseblåsare. Sverigedemokraterna gör bedömningen att problemets kärna ligger i den intressekonflikt som uppstår när anklagelser om vedergällningar hanteras inom FN, oavsett vilken enhet inom organisationen som sliter tvisten.

Därför föreslår vi att anklagelser om hämndaktioner mot visseblåsare i stället ska slitas i en ordinarie, förbestämd skiljenämnd. Detta för att saken ska kunna utredas och avgöras relativt snabbt men med stor rättssäkerhet. Skiljenämnden bör sammansättas genom konsensus, ömsesidig avvisning, och processkostnaderna bör betalas av FN ifall

FN förlorar och annars delas lika. Förhandlingar och avgöranden bör vara offentliga och i övrigt bör ordinarie regler för internationella skiljeförfaranden användas. För att undvika otillbörlig påverkan bör varje anställd inom FN, vid anställningstillfället, slumpvis tilldelas ett forum för slitande av eventuell framtida tvist.

Den här typen av lösning ser Sverigedemokraterna som betydligt säkrare än alternativet, vilket är att upprätta en helt ny, extern rättsvårdande myndighet för att slita tvister mellan FN och dess anställda. Tanken bakom UNEO, UNDT och UNAT var att utgöra just sådana myndigheter, men detta har inte fungerat på grund av att de bemannas av personer med koppling till FN. Samma sak riskerar att ske vid upprättande av ny extern myndighet. Därför bör FN vid dessa tvister använda de skiljenämnder som redan finns.

Oberoende utvärdering och revision

De flesta enheter inom FN saknar fungerande system för revision och kontroll av finansieringen. Likaså saknas ofta mekanismer för uppföljning och utvärdering av myndigheters och projekts resultat. Detta öppnar för förskingring och förfalskande av resultat.

Ansvar för utvärdering av projekt bör ligga på de medlemsstater som finansierar projektet i fråga. I de fall projektet finansieras inom FN:s ordinarie budget bör utvärdering ske genom utomstående revisorer som arbetar under samma straffansvar som revisorer inom näringslivet.

Kriminalitet, immunitet och jurisdiktion

Den myndighet som har huvudansvaret för att utreda missförhållanden inom FN är Kontoret för internrevision (OIOS). I en utvärdering av FN:s interna hantering av korruption slog Joint Investigations Unit, JIU, som är en förment oberoende granskningsenhet, fast att delar av FN befinner sig ”nära ett tillstånd av förnekelse” av problemet. Passivitet inför utredningar som tydligt visat hur medel systematiskt förskingrats från bland annat återuppbyggnadsprojekt i Afghanistan och Irak indikerar att internkontrollen inte fungerar tillfredsställande. Vid ett seminarium i riksdagen den 14 september 2016 beskrev Inga-Britt Ahlenius, tidigare undergeneralsekreterare för OIOS, FN som en ”organisation i förfall”.

På samma sätt som angående skydd för visselblåsare anser Sverigedemokraterna att problemets kärna ligger i att OIOS är en del av FN och att dess personal är anställd av FN, vilket leder till uppenbara jävssituationer. JIU, som på pappret utomstående granskningsenhet, har funnits sedan 1976 och har inte varit tillräckligt effektiv för att åtgärda de mycket stora problemen. En uppenbar brist är JIU:s storlek. Dels har de en stab på 20 personer och dels har de en budget på dryga 50 miljoner kronor. Verksamheten finansieras inom FN:s ordinarie budget.

Vad som behövs istället är en speciell utredande myndighet. En myndighet som tar upp fall om påstådd brottslighet som begås av utstationerad FN-personal, både inom och utom tjänst. Frågan om hur en sådan myndighet ska utformas och finansieras måste utredas noggrant. Sverigedemokraterna ser som lämpligt alternativ att en speciell utredande myndighet upprättas i New York under ledning av den amerikanska federala polisen (FBI). FBI har stor erfarenhet av utredningar utomlands. Organisationen har

också bevisad skicklighet och erfarenhet vad gäller att utreda organiserad brottslighet. Den nya myndigheten bör finansieras genom donationer från FN:s medlemsstater som står i proportion till medlemsstaternas ordinarie bidrag.

Den diplomatiska garantin gentemot landet i vilket FN-arbetare stationeras, och personens hemland, behöver inte brytas. I stället bör en domstol, till exempel den inom vilkens domsaga FN:s högkvarter i New York ligger, få ansvaret att ta upp mål mot personer i FN-tjänst i en speciell avdelning. Straffrättsliga mål i vilka FN-personal anklagas för brott mot enskild i annat land bör tas upp enligt det aktuella landets lagstiftning så länge gärningen är straffbar i det landet och den misstänktes hemland. Brottmål där FN är målsägande bör tas upp enligt amerikansk lag. FN bör dessutom svara strikt för skador som dess personal vållar i samband med brott i tjänst. En sådan ordning skulle ge en oberoende prövning av fall, hjälpa till att återskapa förtroendet för FN som organisation och ge upprättelse för de som utsatts för brott av FN-personal.

Markus Wiechel (SD)

Björn Söder (SD)

Tobias Andersson (SD)

Sara Gille (SD)

Ludvig Aspling (SD)

Lars Andersson (SD)